

Burdowicz-Nowicka, Maria

"Miererecording Industrial and Library Applications", Ch. M. Lewis, W. H. Offenhauser, New York 1956 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 3/3, 472-474

1958

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ch. M. Lewis, W. H. Offenhausser, *Miererecording Industrial and Library Applications*, Interscience Publishers inc. New York 1956, s. 456.

Już począwszy od XIX stulecia pracowali uczeni nad uzyskaniem tekstów w formie zmniejszonej. W miarę mijających lat uzyskiwano wyniki coraz doskonalsze, a obecnie — dzięki stosowaniu rozmaitych technik tak fotograficznych jak i drukarskich — otrzymuje się mikroteksty wysokiej jakości w rozmaitych formatach i postaciach. Autorzy omawianej tu książki zajęli się zagadnieniem walorów mikrotekstów, sposobów ich wytwarzania oraz zastosowania w przemyśle, bibliotekach i innych dziedzinach współczesnego życia.

Mikroteksty są szczególnie przydatne w pracy nad gromadzeniem i segregowaniem dokumentacji naukowej. Dodać do tego należy, że dzięki niewielkim rozmiarom mikroteksty można łatwo przesyłać i udostępniać, natomiast wierność reprodukcji jest gwarancją bezbłędności tekstów. Dzięki tym walorom mikroteksty są pomocą nie tylko w pracach naukowo-badawczych, lecz również służą bibliotekom, archiwom, bankom i tym wszystkim, którzy zbierają i przechowują dokumenty pisane czy drukowane.

Biblioteki zajmujące się gromadzeniem i udostępnianiem posiadanych dzieł oraz przechowywaniem cennych zażytków piśmienniczych dla przyszłych pokoleń korzystają obecnie szeroko z mikrotekstów w różnych postaciach. Zachowane do dziś niezmiernie rzadkie materiały rękopiśmienne i drukowane często nie mogą być udostępnione zainteresowanym, czy to ze względu na zły stan zachowania tekstów, czy też z uwagi na wagę i rozmiary tomów. Dokonanie kopii z cennych oryginałów nie tylko zabezpiecza teksty przed bezpowrotnym często zaginięciem w czasie wojny i innych klęsk, lecz również pozwala na łatwe udostępnianie czytelnikom mikrokopii tekstów zamiast oryginałów. Badacze mogą uniknąć długotrwałych i kosztownych podróży w celu dotarcia do poszukiwanych dzieł, a z materiałów naukowych w formie mikrokopii mogą korzystać we własnym domu. Mikroteksty odczytuje się łatwo przy użyciu odpowiednich aparatów, tzw. lektorów.

Prowadzenie akcji dokonywania kopii tekstów w formie mikrofilmów, mikrokart czy mikrodruku posiada również walory ekonomiczne. Mikroteksty są tanie, jeśli chodzi o cenę wykonawstwa, a wysokie koszty urządzeń do wytwarzania mikrotekstów szybko amortyzują się. Przechowywanie mikrotekstów w porównaniu z magazynowaniem oryginalnych tekstów jest wielokrotnie tańsze ze względu na ograniczenie potrzebnej powierzchni magazynów. Z tego powodu instytucje gromadzące rozmaite dokumenty czy to dla celów archiwalnych, handlowych czy innych mogą z powodzeniem korzystać z mikrotekstów.

Mikroteksty stosuje się szeroko również w wydawnictwach. Możliwość dokonania dowolnej w zasadzie ilości kopii mikrotekstów z jednego oryginału (w praktyce od kilku do kilkuset w zależności od rodzaju mikrotekstu) pozwala na stworzenie wydawnictwa o wiele bardziej ekonomicznego od edycji w formie druku. Należy zaznaczyć, że przy wykonywaniu dużej ilości kopii cena dalszych egzemplarzy ciągle maleje. Prawo przedruku tekstu z mikrofilmu, mikrokarty lub mikrodruku może być zastrzeżone, podobnie jak to się stosuje w odniesieniu do prac wydawanych drukiem (por. s. 25 omawianego dzieła).

Po określeniu głównych walorów mikrotekstów i ich przydatności w różnych dziedzinach życia w dwóch pierwszych rozdziałach książki, autorzy omawiają bliżej — w rozdziale trzecim — poszczególne rodzaje mikrotekstów jak: mikrofilmy, mikrofiszki, mikrokarty, mikrolex, minikarty, mikrodruk¹ i inne mniej znane postacie mikrotekstów.

Do wytwarzania mikrotekstów niezbędne jest posiadanie odpowiednich odmian taśm mikrofilmowych² i precyzyjnych kamer³.

Omawiając obecną sytuację w tej dziedzinie autorzy (w rozdziale czwartym i piątym książki) stwierdzają brak stabilizacji i nieścisłość sformułowań, apelując o jak najszybsze uregulowanie tych spraw (s. 99 i n.).

Problemem technicznym towarzyszącym wytwarzaniu mikrofilmów, mikrokart i mikrodruku z uwzględnieniem obróbki fotochemicznej autorzy poświęcają oddzielny — szósty z kolei — rozdział.

Z każdego mikrofilmu negatywu można wykonać dowolną ilość kopii mikrofilmowych na taśmie pozytywowej. Do kopiowania służą odpowiednie przyrządy, tzw. kopiarki filmowe. Z mikrofiszek również można wykonywać kopie — mikrofiszki pozytywowe. Z mikrofilmów i mikrofiszek negatywowych uzyskuje się również czytelne powiększenia na papierze światłoczułym oddzielnie z każdej strony sfilmowanej książki. Łącznie z tym zagadnieniem autorzy w rozdziale siódmym omawiają sprzęt służący do wykonywania powiększeń i kopii stykowych oraz problem różnych sposobów powiększania.

Uzyskane kopie mikrotekstów można odczytywać na odpowiednich lektorach. Pierwsza grupa lektorów służy do odczytywania tekstów z mikrofilmów, mikrofiszek i innych mikrotekstów wykonanych na podłożu przezroczystym (kliszach i błonach), druga — do czytania tekstów z mikrokart i mikrodruku —

¹ Oto bliższe dane o wymienionych formach mikrotekstów.

Mikrofilm zawiera odpowiednio zmniejszone zdjęcia kolejnych stron z książki lub innego dokumentu, dokonane na taśmie mikrofilmowej perforowanej lub nieperforowanej, szerokości 16, 35, 70 lub 105 mm. Mikrofilmy przechowuje się w odcinkach krótkich — 210 mm lub rollkach po 15, 30 m.

Mikrofiszka jest płaską błoną fotograficzną na podłożu trudnopalnym (najczęściej formatu 75 × 125 mm i 105 × 150 mm), zawierającą zmniejszone zdjęcia kolejnych stron z książki lub innego dokumentu, umieszczone w kilku rzędach (od 6 do 128 stron). Dane bibliograficzne dzieła umieszczone w górnej części każdej mikrofiszeki podane są czytelnymi literami.

Mikrokarta wykonana jest z papieru światłoczułego, najczęściej formatu 75 × 125 mm, i zawiera zmniejszony tekst z książki (od 36 do 100 stron) i dane bibliograficzne czytelne gołym okiem. Tekst, który ma być przeniesiony na mikrokartę, filmuje się na mikrofilmie 16 mm, a następnie odbija na mikrokartach przy użyciu odpowiednich aparatów.

Mikrolex jest dużą mikrokartą formatu 16,5 × 21,5 cm, zawierającą do 400 stron tekstu.

Minikarta jest płaską błoną fotograficzną formatu 16 × 32 mm, zawierającą zmniejszony tekst publikacji (do 12 klatek filmowych) i informację bibliograficzną podaną systemem kodowym (w postaci przezroczystych i nieprzezroczystych kwadratów). Minikarty służą do mechanicznej selekcji dokumentów w systemie Kodak Minicard.

Mikrodruk uzyskuje się przy użyciu techniki drukarskiej (offset).

² Zestawienie typów filmów wraz z dokładną charakterystyką pozwala na zorientowanie się w ich jakości i przydatności w dziedzinie mikrofotografii.

³ W tabeli istniejących obecnie na świecie typów aparatów mikrofilmowych podane są dokładne cechy charakterystyczne poszczególnych urządzeń wraz z ceną (s. 147—160).

mikrotekstwów na podłożu nieprzezroczystym — papierze światłoczułym lub innym. W rozdziale ósmym autorzy podają tabelkę znanych obecnie na świecie lektorów wraz z dokładną ich charakterystyką i ceną.

Dzięki niewielkim rozmiarom mikroteksty można łatwo segregować i klasyfikować. Obecnie istnieją rozmaite systemy klasyfikowania materiałów na mikrokartach, mikrofilmach w formie mikrodruku i innych. Niektóre formy mikrotekstwów, np. minikarty, wykorzystuje się w urządzeniach do mechanicznej selekcji dokumentów (rozdz. IX). Mikroteksty można przechowywać przez kilkadziesiąt lat. W tym celu należy zapewnić mikrotekstem dogodne warunki klimatyczne (odpowiednią temperaturę i wilgotność powietrza) oraz ochronę przed kurzem i uszkodzeniami mechanicznymi. W Stanach Zjednoczonych opracowano obecnie propozycje dotyczące przechowywania mikrofilmów do celów archiwalnych i handlowych (rozdz. X).

W różnorodnych i bardzo ciekawych przypisach (s. 341—433) autorzy podają przepisy American Standard dotyczące: taśmy mikrofilmowej, aparatury, obróbki fotochemicznej mikrofilmów itp., uznawane jako amerykańskie normy. Omówione są również propozycje dotyczące ustalenia terminologii mikrofilmów i mikrokart. Umieszczony na końcu indeks ułatwia znacznie wyszukiwanie potrzebnych wiadomości. Dodać należy, że na końcu każdego rozdziału czytelnik znajdzie wykaz bogatej literatury, dotyczącej poruszanych w książce zagadnień.

Praca omawia wyczerpująco i wszechstronnie wszystkie znane i stosowane obecnie postacie mikrotekstwów. Jasna i przystępna forma opisu umożliwia poznanie procesów wykonywania i obróbki technicznej mikrotekstwów nie tylko przez fachowców. Wobec powierzchownej na ogół znajomości w Polsce roli mikrotekstwów w pracy naukowej książka ta jest cenną i ciekawą pozycją piśmienniczą.

M. Burdowicz-Nowicka

„JOURNAL OF THE HISTORY OF IDEAS“
(Przegląd zawartości rocznika 1957)

Rocznik 1957 amerykańskiego kwartalnika poświęconego historii idei przynosi wiele materiałów bezpośrednio interesujących historyka nauki. Już w numerze pierwszym spotykamy trzy artykuły będące przyczynkami do dziejów nauki.

Paul H. Kocher artykułem *Bacon o nauce prawa* zapoznaje nas z tą dziedziną działalności Bacona, o której się na ogół zapomina. Przedstawił mianowicie jego zasługi jako wybitnego prawnika, który spodziewał się w oczach potomnych zająć miejsce obok największych prawników angielskich. Najciekawszą sprawą, z punktu widzenia historii nauki, jest naświetlenie przez Kochera przekonania Bacona, że metoda, którą zastosował do swych prac przyrodniczych, posiada równie wielką wartość w dziedzinie nauk prawnych. Autor przedstawił również pogląd Bacona na miejsce prawa w jego własnym systemie filozoficznym, na stosunek elementów religijnych do jego myśli prawniczej, na załączki „prawa natury“ tkwiące w jego wyprowadzaniu zasad z „harmonii zdarzeń“, oraz na zrozumienie znaczenia indywidualnej wiedzy z zakresu nauk ścisłych i przyrodniczych dla samego sądownictwa.